

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

5 zlomků čepelí a mikročepelí, 1 rydlového odpadu a série 12 mikrouštěpů a mikrozlomků.

Za pozornost stojí nalezená škrabadla. První je strmě retušované, vyrobené na mírně patinované radiolaritové čepeli s boční retuší (obr. 14:8), druhé je opět strmě retušované na úštěpu přepáleného silicitu (obr. 14:9), z třetího se zachovala pouze odlomená hlavice škrabadla na drobné čepeli ze silicitu z glacienních sedimentů (obr. 14:5), čtvrté představuje opět odlomenou hlavici s vrubem (snad kombinace s vrtákem) z patinovaného radiolaritu (obr. 14:7), páté je drobné vějířovité na krátkém úštěpu z nepatinovaného radiolaritu (obr. 14:4), šesté je atypické škrabadlo na ventrální straně drobného úštěpu z nepatinovaného radiolaritu (obr. 14:3) a výčet uzavírá drobné dvojité škrabadlo z nepatinovaného radiolaritu (obr. 14:6). V této kolekci zaujmou především drobná škrabadla a strmě retušované exempláře, což je trend, na které upozorňuje i Klíma (Klíma – Košina 1983). Otázkou ovšem zůstává homogenita kolekce, zejména, nelze-li očekávat neolitickou kontaminaci (viz nález přeslenu, cf. Kovář 1914: 44 a nepatinované artefakty uložené ve sbírkách MZM v Brně).

Přestože lokalita neposkytla příliš bohatou kolekci artefaktů, lze tento soubor na základě přítomnosti strmě retušovaných škrabadel a polohy lokality na vrcholu výrazného návrší přiřadit k pro tuto oblast charakteristické varietě aurignacienu, která je známa např. z nedaleké polohy Mískovice-Křemenná. Otázkou zůstává příslušnost drobných škrabadel, která by odpovídala spíše pozdněpaleolitickému osídlení, nelze ale vyloučit ani jejich neolitické stáří. Protože lokalita je povrchová, je třeba vzít v úvahu i možnost, že získaná kolekce kamenných artefaktů představuje nehomogenní soubor, který se nakumuloval v průběhu několika časově rozdílných fází osídlení této významné polohy. Ovšem v kolekci, která je uložena v MZM, jsou také přítomna drobná škrabadélka, která vykazují intenzivní patinaci povrchu a je možno je klasifikovat jako nesporně paleolitická/pozdněpaleolitická (cf. Klíma – Košina 1983, obr. 15:1,2,5; v MZM jsou ještě další dvě nepublikovaná drobná škrabadélka ze silně patinovaného erratického silicitu). Problematiku kulturní homogenity/heterogenity zmíněné kolekce by mohly pomoci řešit další nálezy, lokalita ale byla zatravněna a pokračování průzkumu proto nyní není možné.

Terénní průzkum proběhl a příspěvek vznikl díky grantu GAČR 404-05-0305.

Petr Škrdla

Literatura

- Anonym 1900: Zpráva o valné hromadě Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, která se konala dne 16. ledna 1900. *Časopis vlastivědného spolku Musejního v Olomouci* 17, 77–89.
- Klíma, B., Košina, F. 1983: Dvě nové stanice aurignacienu u Holešova. *Přehled výzkumů* 1981, 16, obr. 15.
- Kovář, F. 1914: Soupis archeologických předmětů Vlasteneckého musejního spolku v Olomouci. *Časopis vlastivědného spolku Musejního v Olomouci* 31, 38–54, 137–143.
- Skutil, J. 1960: Paleolitická stanice v Mískovicích na Holešovsku. *Přehled výzkumů* 1959, 15–17.

Resumé

A small collection of artifacts (42 items) was collected at Kozlátká field in the cadastral territory of the village of Mískovice. This field directly neighbors with a site within the cadastral territory of Ludslavice, which was published by Klíma and Košina (1983). Klíma and Košina's material (ca. 200 items) is stored in the Moravian museum in Brno. The artifacts are produced from erratic flint (23 items), radiolarite (14 items), a local chert (1 item), and limestone (1 item). The collection of tools consists of endscrapers, which are often carinated or of small dimensions. The small-sized endscrapers may indicate Late Paleolithic or Neolithic occupation of this site. The majority of the collection can be classified as Morava-type Aurignacian.

MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrá u Brna, okr. Brno-venkov)

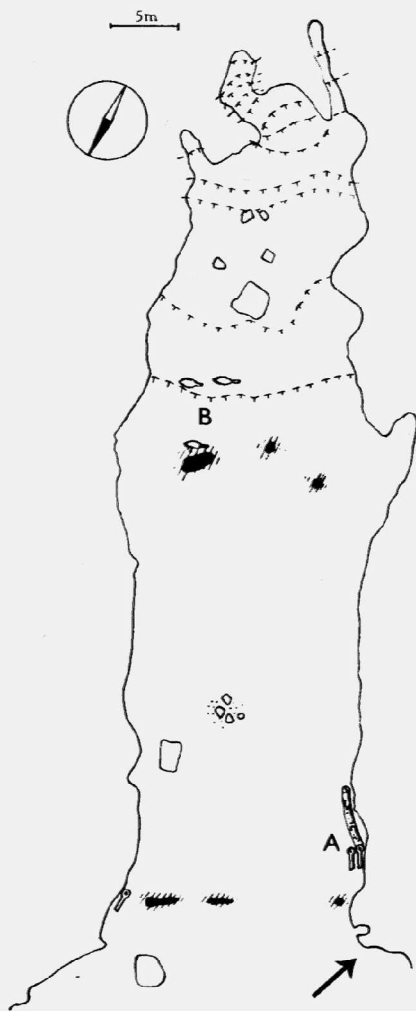
Jeskyně Pekárna. Magdalénien. Sídliště. Dokumentace paleolitického umění.

Nejvýznamnějším nálezem z výzkumu AÚ vedeného B. Klímou před jeskyní Pekárnou bylo bezesporu koňské žebro s rytinou pasoucích se koní, nalezené v roce 1963. Podle údaje nálezce „leželo mezi kostmi soustředěnými kolem ohniště ve výkopu před západním okrajem vchodu do jeskyně“ (Klíma 1974, 39). Od chvíle nálezu byl tento unikátní artefakt předmětem řady archeologicky i umělecko-historicky koncipovaných studií. Většinou se srovnává s dříve nalezeným koňským žebrem, tentokrát nesoucím téma bojujících bizonů, které našli již K. Absolon a R. Czižek. Toto srovnání je převážně formální, opírá se sice o shodu v podkladu (žebro) a kompozici (skupina zvířat), avšak vlastní styl je podstatně odlišný. U koní je provedení statičtější, resp. dekorativnější (plošný pokryv těl srstí, přechod těla do cikcakovité linie na obvodu), u bizonů naopak dynamičtější, s větším důrazem na objem a pohyb těl (Svoboda 1998, 518).

Ve sbírce E. Pietta, uložené v Musée des antiquités nationales v St. Germain-en-Laye, je velmi přiléhavá analogie našeho žebra z jeskyně Lortet (dép. Hautes Pyrénées). Je to podélný předmět (i. č. 47299), na němž jsou rytiny zvířat lemovány toutéž cikcakovitou linií. Stejně jako v Pekárně probíhá cikcakovitá linie souvisle podél dolního okraje výjevu, snad vyjadřuje trávu či jiný typ porostu, ale především definuje celkovou orientaci obou rytin.

Pouze na jediném místě na žebzu z Pekárny, a to nad druhým koněm zprava, lemuje cikcakovitá linie také horní okraj žebra a je tam zakomponována do koňského hřbetu. Nesporně tak diváka navádí k otočení předmětu. Tento zdánlivě jednoduchý úkon učinil během fotografické dokumentace teprve Martin Frouz. Tak se objevila dosud neznámá, ale výrazná rytina hlavy a krku kamzíka (*Rupicapra rupicapra*). Znásobené hřbety vpravo odtud (v původní orientaci srst na břichu koně) pak vytvářejí dojem celého stáda těchto zvířat. Kamzík je v osteologickém materiálu z krasových lokalit sice vzácný, ale jednotlivě se vyskytne (Musil 2002).

Princip měnicích se významů při změně perspektivě pohledu je jev, který se v paleolitickém umění objevuje opakovaně. A to nejen na brádkových destičkách, kde se rytiny

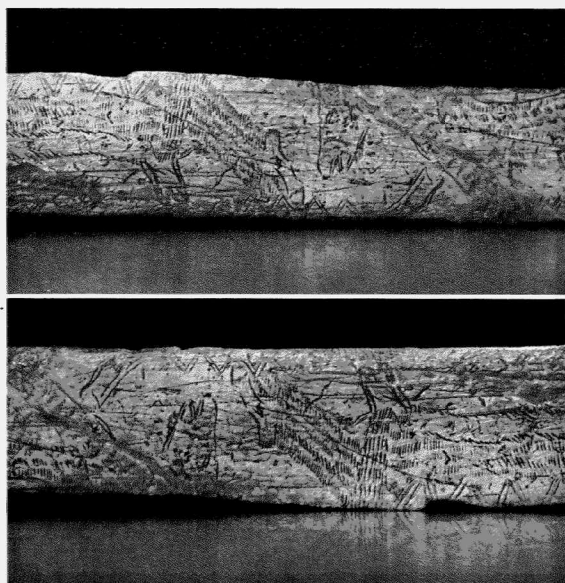

Obr. 15. Plán jeskyně Pekárny, s polohou velkých ohnišť a významných artefaktů. A – žebro s rytinou bizonů a náčelnické hole, B – ozdobené spatuly (rekonstrukce podle údajů R. Czižeka). Šipka naznačuje polohu žebra s rytinou pasoucích se koní.

Plan of Pekárna cave. Position of the large hearths and concentrations of bone objects. A – the rib with drawings of bison and batons de commandement; B – decorated spatulae (reconstruction using the data of R. Czižek). Arrow – the rib with grazing horses.

prostě kumulují, překrývají, a tedy v podstatě nahrazují, ale i na kostěných předmětech, které různé významy uchovávají dlouhodobě. V samotné Pekárně jsou hlavy protilehle orientovaných zvířat znázorněny na jedné ze známých spatul ze zadní části jeskyně, v tomto případě koní, bizona a antilopy (mimořádně v osteologickém záznamu je antilopa, zřejmě *Saiga tatarica*, další velmi vzácné zvíře). Magdalénské umění nás tak vždy znovu překvapí nejen svou formální dokonalostí, ale i vtipem, který ani po tisíciletích nevypřchal.

Jiří Svoboda, Martin Frouz

Obr. 16. Pekárna. Nahoře: část scény s rytinou koní v tradiční orientaci. Dole: obrácená orientace téže scény, kdy jeden z koní se mění v kamzíka. Foto M. Frouz.

Pekárna. Top: part of the scene with horses, in the traditional orientation. Bottom: reverse orientation of the same scene, where one of the horses turns into a *Rupicapra rupicapra*. Photo by M. Frouz.

Literatura

- Klíma, B. 1974: *Archeologický výzkum plošiny před jeskyní Pekárnou*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně II/1, Praha.
- Musil, R. 2002: Fauna moravských jeskyní s paleolitickými nálezy. In: *Prehistorické jeskyně*, Dolnověstonické studie 7, Brno, 53–101.
- Svoboda, J. 1998: Magdalénské umění v českých zemích. Variabilita stylu u paleolitických lovců. *Umění* 46, 515–521.

Resumé

When the famous four-horse engraving on a rib from Pekárna Cave in the Moravian Karst is viewed in a different orientation, one of the horse figures turns into a *Rupicapra rupicapra*. Various „double meanings“ represent a typical feature in Magdalenian art, demonstrating not only a high level of artistic skill, but also a sense of humour.

NAPAJEDLA (okr. Zlín)

„Zámoraví“, cihelna – sever, Napajedla III. Aurignacien. Sidliště (?). Záchranný výzkum.

První sondáž na lokalitě proběhla v červnu a červenci v bezprostředním okolí sondy z roku 2004, tzn. v severním okraji cihelny (Škrdl – Nývltová Pišáková – Nývlt 2005). Přestože byl tento prostor značně zdevastován těžebními aktivitami, část intaktních sedimentů zůstala zachována pod úrovní současného terénu nejnižší etáže cihelny. Prozkou-